

ANEXE

Interviuri

FRAGMENT DIN INTERVIUL CU DL. VASILE ȘIȘU (FOST MUZEOGRAF)

[0:30] A.D.: Cât de accesibilă era educația la acea vreme, pentru copii, familii?

[0:40] V.Ș.: (Pentru învățământ), ei (comuniștii) au făcut ceva în sensul că au construit școli, ofereau manuale gratuite la copii, profesorii erau cât de cât calificați dar era mult formalism în pregătirea lor. Depindea de individ (elev) dacă dorea să facă ceva (pe viitor). De exemplu, eu am ajuns să predau geografia având doar liceul, neavând facultatea de geografie, dar să nu îmi spui că geografia aceea o știam din liceu pentru că profesorul din liceu era „mămăligă”. Profesorul din clasele V – VII, un domn Sibinescu, m-a învățat geografia încât o puteam predă și la liceu. Clasele primare erau I – IV, iar apoi urma V – VII, nu V – VIII ca acum. Eu chiar am scris un roman despre epocă, tot am zis că îl termin, iar aici este cartea mea „Odiseea Sufletului” (despre mitologia funerară la români) a primit un premiu național. Pentru că anual, Academia Română are o comisie de jurizare care să acorde premii la lucrările cele mai bune, (cartea mea) este despre mitologia funerară. Comisia aceasta de jurizare discută lucrările care să fie premiate, iar în anul acela au fost trei lucrări, dar a mea nu a câștigat (primul loc), dar totuși nu m-am supărat pentru că lucrarea aceea era mai bună decât a mea.

[Despre „învățământul de partid”]

[9:20] V.Ș.: Dar, ce se întâmpla (de fapt), învățământul acesta de partid se desfășura pe organizații de partid. Erau organizații (de partid) pe comune și pe orașe, de exemplu era o organizație de partid pe tot C.E.T.-ul (cartier din estul municipiului Drobeta-Turnu Severin) ăsta. Eu cum lucram (la muzeu), făceam parte din organizația de partid de la muzeu. Îți spun și cum am intrat eu în partid: Eram profesor la Bala și le-a dat Ceaușescu ordin (către activiștii de partid) căci dacă nu primesc un (anumit) număr de oameni (vor avea probleme). A venit unul, Graduie Daniel și mi-a zis: „Intri în partid.”; și eu am zis „Nu intru.”; (iar apoi el a continuat): „Dacă nu intri, la toamnă ești profesor la Mălărișca (un sat spre Băile Herculane)” și atunci, de frică (am intrat în partid).

Exista această duplicitate, copiii cântau un cântec la școală și acasă era altceva. Deci te prefăceai că ascuți la învățământ.

Și deci era pe comune și pe orașe, așa se desfășura învățământul politic. O dată pe lună era pară, sau la două săptămâni, știu că la un moment dat era săptămânal. De regulă se măcinau aceleași vorbe: „Capitalismul este rău, muribund și în putrefacție.”, „Socialismul (este) cea mai dreaptă dintre societăți”. Eu la liceu aveam două manuale: Socialismul științific și Economie politică. Deci cam se repeta ce se spunea la socialismul (științific) cu ce se spunea la economie (politică). Acum, ca să vorbim serios, a existat o mișcare socialistă, deci socialismul a fost gândit de oameni mari de cultură, de exemplu Sartre, îl plimbau prin Uniunea Sovietică.

[Despre duplicitate]

[11:57] V.Ș.: Deci una spuneam și alta gândeam, uite, chiar mi-am notat aici, oamenii se ascundeau. Deci erau duplicitari în gândire, una gândeau și alta spuneau, iar asta măcina societatea. Profita (de societate) nomenclatura de partid, activiști, și ăștia erau mulți: Activist de partid, activist U.T.C., redactor la ziare și televiziune, la radio, tot felul de reviste de-ale lor, era institutul partidului, lector ai comitetului central, activiști la comitetul județean (la raioane la început). Deci noi acum suntem în post-comunism, nu în capitalism. Căci tot ei sunt la conducere. Baronii, șefii de județe și președinții consiliilor județene, nu răspund în fața nimănui. Fac ce vor, și-au angajat rudele, tot.

Discuția e foarte lungă, deci învățământul ce înseamnă? – învățământul modern, dacă-l numești învățământ. În occident profesorul este un fel de coleg mai mare al copiilor și poartă un dialog cu ei, le dezvoltă gândirea. Pui întrebări, n-ai îndoieli, îl contrazici, fără ca el să se supere pe tine și să se răzbune pe urmă, deci am văzut cum se poartă la ei. Aici nu era învățământ (pentru că) unul vorbea la nesfârșit și ceilalți tăceau din gură, căci dacă te apucau să critici...

[18:01] A.D.: Puteți să îmi comparați cum era în perioada lui Groza, Dej și Ceaușescu? Erau diferențe sau asemănări între cei trei?

[18:10] **V.Ș.:** Era aceeași atmosferă, că zic ăștia că a făcut Ceaușescu o eventuală destindere prin 1966/1967, dar de unde – ironic –; (era) tot securitate, tot cenzura, tot ce se publica era controlat. În timpul lui Gheorghiu-Dej era securitatea mult mai aspră și Ceaușescu degeaba spune că el a destins, el era duplicitar, era același comunism. N-a fost nici o deosebire. Securitatea era la fel, miliția era la fel, a fost o continuare în toate, cu o ușoară destindere în timpul lui Ceaușescu față de aceia cu mutatul în Bărăgan, cu închisorile. În 1964, Dej i-a eliberat din închisori, căci au fost foarte mulți.

Profesorii, de fapt, nu erau profesor, erau lectori de la comitet, activiști. Nu erau profesori, dar luau salariu și funcție de profesor.

[24:00] **A.D.:** **Profesorii erau mai deschiși la facultate?**

[24:04] **V.Ș.:** Erau, cum să spun, majoritatea erau din vechea generație (intelectuali) care făcuseră școala înainte și care profesaseră înainte, și erau absolut toți bătrâni. ăștia (comuniștii) n-au avut profesori atunci.

[45:05] **A.D.:** **Care era rolul organizațiilor – Pionierii și U.T.C. – doar de formă, sau?**

[45:12] **V.Ș.:** Erau pentru îndoctrinare, deci tot timpul li se băgau copiilor în cap ideea asta, lozinci toată ziua. Nu era ceva, alt scop nu aveau decât să îi facă să fie ascultători, supuși, fără personalitate. Să aibă frică, pentru că, copiii erau învățați de acasă: „Vezi să nu spui de asta”. Știi bancul cu: Vine învățătoarea și dă compunere (cu tema: ce-ați făcut ieri acasă?). (Copilul scria că) mama gătea în bucătărie, eu mi-am făcut temele – copilul, fetița era șmecheră, să zică că făcea temele, silitoare – iar tata asculta Europa Liberă (și era Securist). L-a chemat învățătoarea: „uite ce-a scris fata, vă bagam dracului la închisoare”. Aia (învățătoarea) a fost femeie ca lumea, zicea: „Păi dacă trăim ani lumină, se stinge lumina”. (Când vorbeai de rău despre regim) te luau ăia cu „vorbești despre societatea noastră minunată, așa? Aha, ești cu ăia” – automat te treceau – „ești cu ăia, ești sub influența ălor? Ești dușman al poporului?”. De la o simplă vorbă, mergeai gradat, știi? În momentul în care erai declarat dușman al poporului, puteai să faci închisoare 2,3,4,10 ani. Dar puteai foarte bine să ajungi să te și omoare ăștia. Ziceau: „Domne, e dușman al poporului. Cu un dușman al poporului mai puțin (dacă îl omorau).”

FRAGMENT DIN INTERVIUL CU DNA. SIMONA PREDA (ISTORIC)

[A.D.]: **Cum erau diferite studiile Universitare de cele preuniversitare? Era mai multă „libertate”? Nu era atât de multă propagandă?**

[S.P.]: Cu cât mecanismele de gândire ale elevilor erau mai dezvoltate, cu atât structurile de manipulare ale propagandei se diversificau și cuprindeau aspecte mai ample și mai subtile. E de la sine înțeles că propagandă exista chiar în grădinițe – cunoașterea portretului tovarășului și repertoriul poeziilor închinat partidului făceau parte din recuzita obligatorie a curriculei și că acest discurs propagandistic a existat pretutindeni, nu doar în mediul școlar. Nu putem vorbi despre libertate în adevăratul sens al cuvântului – să ne amintim totuși că în contextul învățământului universitar au existat și mișcări studențești și că regimul a intervenit violent pentru a le calma, reproșându-le totodată propagandiștilor responsabili că nu s-au achitat de datorii. Există stenograme, documente referitoare la aceste aspecte. Propaganda prin reprezentanții săi – fie că se numeau cadre de partid, lectori, ideologi, propagandiști, activiști – a fost prezentă, în tot timpul regimului, în toate structurile învățământului și la toate nivelele. Și nu doar acolo.

[A.D.]: **Care sunt chestiunile care v-au atras atenția și care v-au marcat cumva, când ați studiat despre educația din perioada comunistă? - profesori, manuale, interesul pentru educație.**

[S.P.]: La întrebarea dumneavoastră există un răspuns amplu în Introducerea volumului meu referitor la educația din România comunistă – „Patrie română, țară de eroi”. Ideea centrală a studiului – pe care am urmărit-o și am analizat-o în contexte diferite și în perioade diferite ale comunismului românesc – a fost maniera în care propaganda a reușit să influențeze prin mijloace specifice și prin instrumente proprii mintea unui elev, a unui copil. Relevante în cursul cercetării mi s-au părut anumite aspecte care țineau fie de ponderea domeniului numit istorie (a istoriei oficiale, desigur, în acord cu fluctuațiile de discurs ale regimului), fie de impactul literaturii pentru copii (a ofertei de lectură din această perioadă), fie din manuale (în special cele de istorie și de limba română, extrem de politizate, pentru că, nu-i așa, nu avem în față o curiculă inocentă), de presa pentru copii și nu în ultimul rând de aspecte care vizau organizarea așa-numitului timp liber – acțiunile de masă, comemorări, aniversări, vizitele la monumente, excursiile cu caracter memorialistic etc.

[A.D.]: **Ați observat un anumit tipar în comportamentul cadrelor didactice? Cum se implicau în educație?**

[S.P.]: Dată fiind natura regimului, rolul dascălului în procesul de transmitere a propagandei a fost major. El însuși a devenit un vector al mesajului

politic, susceptibil de a transmite ceea ce puterea dorea – realizarea omului nou. Acest deziderat al omului nou a fost extrem de bine orchestrat de la vârfurile decizionale și firește – școala era văzută ca pepinieră de viitori comuniști. Nu toate cadrele didactice au făcut parte din mecanismul propagandistic – e bine să nu generalizăm – însă într-o proporție generoasă, unii au servit prin discursul de la catedră dezideratele regimului. În sine profesorul propagandist a fost o instituție, extrem de bine organizată și cu o istorie vizibilă în contextul comunismului românesc, iar acest aspect este mult mai bine perceptibil la nivelul învățământului superior.

[A.D.]: *Îmi puteți explica, vă rog, câtă importanță aveau organizațiile UTC, Șoimii Patriei și Pionierii?*

[S.P.]: Firește că avea o importanță majoră – și se inducea ideea că faci parte dintr-un sistem, dintr-un întreg, că, la rândul tău, e o chestiune de merit și de onoare să porți ținuta respectivei organizații – și că pe întregul tău parcurs partidul te veghează și nu ești singur. Clasa, grupa, detașamentul, unitatea – ideea unei solidarități în context comunist erau chestiuni cu care trebuia să te familiarizezi. O reușită singulară conta infinit mai puțin decât reușita unui întreg. Iar întreaga reușită se datora, prin contragere, partidului, evident. Era mai ușor să manipulezi uniformizând. Organizațiile erau văzute de fapt ca trepte ale devenirii comuniste.

Fragment din interviul cu doamna Flavia Costineanu (fost cadru didactic)

[A.D.]: *Cum vedeți studiile universitare? Cum se predă acolo?*

[F.C.]: Dumneavoastră aveți niște facilități acum, puteți să dați examenele mai oricând vreți voi – le stabiliți cu profesorii. Știți cum era pe vremea noastră? Vă spun, când mergeam dimineața la examen, nu puteai nici să mănânci de emoție. Trebuia să te îmbraci frumos, decent. Să știi că nu condamni acele timpuri. Poate sunt singura persoană pe care o întâlnești și sunt de acord cu acel sistem care a fost, pentru că a creat într-adevăr oameni cu școală, cu o bază de pregătire extraordinară. Atunci nu îți permiteai să lipsești de la cursul de pedagogie, de literatură, de lingvistică, de gramatică structurală, de filosofie și economie politică – depindea de profesor cum o prezenta. Deci vremurile acelea au avut și părți bune și părți rele, dar din punctul de vedere al sistemului de învățământ a avut puncte foarte tari. În primul rând a existat selecție. În al doilea rând, trebuia să înveți; nu te duceai tu la

examen nepregătit. Dacă știai, bine, luai notă, dacă nu, veneai la toamnă. [...]

F.C.: Pionierii erau din clasele mici, până într-a V-a, a VI-a, iar apoi dintr-a VIII-a erau UTC-iști. Toți tinerii de clasa a X-a a XI-a, erau UTC-iști. Eu, membră U.T.C. fiind, am putut – deși regimul nu permitea – să merg într-o excursie la Budapesta. Dar în mod normal, nu puteai ieși din țară, pentru că vezi doamne, aduceai idei „de dincolo”. Deși, când ești ocupat, nu te mai gândești să pleci dincolo, te gândești că vrei să-ți cunoști țara. Eu am făcut cu copiii, foarte multe tabere la munte.

Fragment din interviul cu doamna Adina Abruda (muzeograf)

[A.D.]: *Care sunt lucrurile care vă vin prima dată în minte când vă gândiți la educația din perioada comunistă?*

[A.A.]: Pe lângă ce v-am enumerat mai sus, legat de studiu și de școală, ar mai fi multe de spus, desigur. Frigul din apartamente, întreruperile de curent electric, când stăteam toți, adică eu și părinții mei, în jurul unei lumânări, iar eu îmi făceam cu sârguință temele, lipsa alimentelor de bază, pentru care stăeam toți ore în șir la cozi, dorul de ciocolată bună și de banane, emisiunile interminabile cu și despre Elena și Nicolae Ceaușescu, teama de a vorbi în public despre toate astea, de a-ți exprima nemulțumirea și greața...

[A.A.]: Fiind copil, apoi adolescentă și tânără, am trecut totuși mai ușor decât adulții prin toate acestea, pentru că nu le percepeam așa de dramatic.

[A.D.]: *Credeți că exista un proces subtil, prin repetarea anumitor termeni, prin lozinci, sloganuri, care să accelereze manipularea tinerilor prezenți în mediul educațional?*

[A.A.]: Desigur că se încerca permanent o manipulare a adulților și a noastră, a copiilor și adolescenților, dar nu subtil, ci la modul cât se poate de direct. Să nu uităm că exista UTC-ul și, mai târziu, au apărut și „Șoimii patriei”. Eu nu am avut „fericirea” și „onoarea” să fiu „șoim al patriei”, dar UTC-istă am fost, deși îmi trecuse prin minte să refuz. Nu am făcut-o, deoarece mi-a fost teamă, știam că se vor lua niște măsuri drastice împotriva mea și a părinților mei. Mai târziu, la facultate, începuseră recrutările în PCR, dar am scăpat. Între timp, începuse Revoluția.

Pe lângă lozinci, erau și discipline școlare, precum cea numită „cunoștințe social-politice”, unde ne împuiau capul cu o serie de tâmpenii scoase din conferințe și plenare comuniste, din care nu pricepeam nimic. Le învățam pe de rost, iar asta era tot!

Luna august, deși era vacanță, era dedicată stadionului. Mergeam zilnic acolo, să ne pregătim pentru 23 August, ziua așa-zisei insurecții armate, cea mai importantă sărbătoare comunistă. Aveam pancarte roșii, galbene și albastre, pe care trebuia să le ridicăm în așa fel încât să scriem „Trăiască Ceaușescu!”, „Trăiască PCR!” și alte idioțenii. Era găselnița lui Ceaușescu, cu care ne pricopsiserăm după vizitele sale în China și Coreea de Nord. Cultul lui Ceaușescu era, în anii '80, în floare și ne „mâncă” o lună bună de vacanță. Sub un soare arzător, erau copii care mai leșinau, dar ce conta?

[A.A.]: Apoi, studentă fiind, am făcut armată, în fiecare marți mergeam în uniformă militară, cu șapcă cu tot (pe care o tot dădeam jos din cap, fiindcă mă enerva, iar uneori aveam probleme, fiind oprită pe stradă și admonestată de ofițere; ofițerii, în schimb, când îi salutăm cu „Să trăiți!” și cu mâna dreaptă dusă la tâmplă, conform regulamentului militar, ne răspundeau jenați: „Săru' mâinile!”), pe Strada Pestalozzi, acum este Liceul „Calderon” acolo, dacă nu mă înșel, și asistam, până la amiază, la un fel de cursuri predate de doamne sublocotenent, din care, de asemenea, nu înțelegeam mai nimic. Apoi fugeam la facultate, deoarece aveam cursuri până la ora opt seara.

Imagini

